

BOK- RECENSIONER

Akut medicin

ERIK ASK-UPMARK. Astra, Södertälje.

Professor Erik Ask-Upmark i Uppsala har biträtt Apotekarnes Kemiska Fabriker AB Astra i Södertälje såsom enda författare till en bok om de akuta medicinska tillstånden, där läkare har att engagera sig för diagnos, bot och behandling. Ett studium av boken fascinerar, liksom mycket annat som denne författare producerat, men jag har funnit mig icke vara kompetent att bedöma den internmedicinska handledning, som det här är fråga om. Emellertid har under tiden *Nordisk Medicin* intagit en recension av professor B. von Bonsdorff i Helsingfors, vars sakkunskap torde vara ställd utom varje tivel. Då han dessutom väl uppfattat Ask-Upmarks självsvåldiga ordval och festliga vändningar, kan ett återgivande av von Bonsdorffs akademiska kommentar vara motiverat även i denna tidskrift.

E. Husmark.

Ask-Upmark har en stark dragning till det militära. Exakta väganvisningar kan fås bara av en intelligent officer, säger han bland annat. Det är trevligt att en så militärisk professor åtar sig att vägleda yngre kolleger i skötseln av akuta medicinska fall. Han ser de stora strategiska linjerna, men har lär ut också en hel del praktiska finter. Iakttagandet är viktigt. Liksom indianen av örnens flykt över trädkropparna kan sluta sig till närvaron av blekansikten i urskogen, kan läkaren med sin skarpblick avslöja den lurande sjukdomen. Men det gäller att vara noggrann och t. ex. syna "hudkostymen" med "samma grundlighet som då dominikanerna på sin tid eftersökte stigma diaboli hos misstänkta häxor". Vill det sig väl, så kan man då bland annat upptäcka "den typiska hagelsvärmsgruppen av perforationer i fotsulan vid blixtskada". Den yttre klädseln röjer ofta hysterin; reglerna gäller dock inte för amerikaner, som kan bära Musse-Pigg-halsdukar utan att vara hysteriker. Men allt detta är bara preludier. "Genau vorbereiten, geschwind schlagen", lyder visst en gammal generalstabsparoll. Behandlingen av de akuta tillstånden gestaltar sig i Ask-Upmarks regi till en lysande drabbning. Från sin kom-

mandopunkt leder han den med fältherrens suveräna sinnesnärvaro. Mot smärre "anfall" räcker det med "lilla utryckningen", i mer hotfulla situationer krävs den större. Mest dramatiskt är det akuta hjärtstilleståndet, som fordrar ögonblickligt ingripande när som helst och var som helst, t. ex. i läkarens väntrum. Man frilägger raskt hjärtat, inleder hjärtmassage (denna illustreras av Hanson & Sennings vackra bildserie) och "beställer fram" defibrillator. Oroliga och besvärliga anhöriga pacificeras genom att få i uppdrag att koka vatten; ett förträffligt tips! För de skapande pauserna får man anvisningar i sådant som Ask-Upmark kallar "binjurehygien" respektive "hjärnhygien". Det är som synes fråga om en mycket uppiggande och okonventionell bok. Den är rik på värdefulla praktiska råd och förtjänar att anlitas flitigt.

Ref. tillåter sig några randanteckningar. Ask-Upmark rekommenderar uteslutande strofantin vid akuta hjärttillbud; många föredrar ju dock lanatosid-C-preparat. Tromboser är som han naturligtvis riktigt påpekar vanliga vid anemier; när han som exempel nämner perniciousa så är det mindre lyckat, eftersom tromboser vid den är relativt ovanliga i motsats till vad fallet är speciellt vid järnbristanemi. Hjärnembolier sägs vara vanligare på vänstra sidan; jag har ingen statistik till hands, men jag har alltid haft för mig att det förhåller sig tvärtom, i den mån någon skillnad finns. A. anonyma med höga carotis är ju aortas första stora gren, i vilken emboli lätt kan slinka in. Och vad innebär när allt kommer omkring "det hepatorenala syndikatet"?

B. von Bonsdorff, Helsingfors.

Sjukt i huset

YNGVE LARSSON, NILS BRAGE NORDLANDER och PER ÖSTMAN. Rabén & Sjögren, Stockholm. 87 sid. Pris kr. 3: 75.

En liten läkargrupp, som lagt i dagen en särskild begåvning att kunna popularisera viktiga medicinska rön och förhållningsregler för en större allmänhet, har fått sina bidrag sammanförda till en liten skrift, som säkerligen kommer väl till pass särskilt i barnfamiljer. Materialet har samlats från separata artiklar i en bilaga till tidningen Vi. Man får i denna lilla billiga bok just de anvisningar och goda råd, som krävs för att klara upp de vardagliga problem och frågeställningar som yppar sig, då det blir sjukt hemma. De stora tjocka "läkarböckerna" gör inte den aktuella tjänsten, då någonting akut inträffar. Då är i stället en så överskådlig och lättläst skrift som denna långt att föredraga. Såvitt jag kunnat finna har författarna sovrat materialet

på ett lämpligt sätt, tagit fram de väsentliga frågorna och gett goda råd just ifråga om det som man så ofta är villrådig om.

För att något anmärka: "En strumpa om hal-sen", en gammal pålitlig ordination som dock i dagens läge fått en annan innebörd. Jag tror inte att en nylonstrumpa är lämplig och yllestrumpor finns inte mera. Däremot en s. k. scarf. Ifråga om kråkande spädbarn har jag saknat ett par ord för och emot vägning av barnet. Tyvärr kräker många friska bröstbarn av svält och icke allt därför att de har pylorusspasm eller får för mycket av mamman, något som man förrädiskt tröstar sig med. Detta bör klarläggas i en ny upplaga. Samtidigt kan beskrivningen av de smittosamma sjukdomarnas utslag strykas. Det kan inte vara till någon glädje men väl till skada, om en orolig moder med hjälp av en sådan beskrivning skulle tro sig själv kunna sätta diagnosen på utslagen.

E. H.

Arbetskrav på kontor

P.A.-RÅDET. 91 sid. Pris kr. 8: —.

Från P.A.-rådet har utkommit en skrift benämnd "Arbetskrav på kontor" med underrubriken "Några synpunkter på anpassningen mellan människa, arbetsuppgifter och arbetsmiljö — ett konferensreferat".

Skriften är enligt förordet ett resultat av en av P.A.-rådet i samarbete med industrifysiologiska avdelningen vid GCI anordnad kontaktkonferens över ämnet "Medicinska, fysiologiska och psykologiska synpunkter på kontorsarbete. Inledningsanföranden och debattinlägg är återgivna i bearbetad koncentrerad form.

Här återfinnes bidrag från psykologisk, medicinsk, psykiatrisk, fysiologisk och sociologisk expertis, liksom från representanter för kontorsorganisation och arbetsstudieteknik. (Med. lic. Erland Mindus, fil. lic. Bengt Gustafsson, professor Gunnar Westerlund, dir. K. E. Schang, docent Åke Nyström, professor Sven Forssman, med. dr Arne Lundervold, industriläkare Evert Hejneman, docent Sven Carlsöö, ingenjör A. Wiklund, dr Adolf Yllö.)

Sammanställningen ger en mycket allsidig bild över problematiken som man står inför när det gäller att lösa alla de frågor som tränger sig på vid modern kontorsrationalisering.

Den påvisar vikten av att man i detta rationaliseringsarbete inte förfaller till att inrätta arbetsplatser för en tänkt "normalindivid" utan tar tillräcklig hänsyn till alla individuella behov. Sammanställningen över de olika specialisternas redovisningar av sitt kunnande och sina behov av ökad kunskap ger en imponerande bild av hur viktigt det är att skapa teamwork kring större frågor.

Skriften ger ett övertygande intryck av att inom detta område finns mycken kunskap samlad, men att denna kunskap splittrad på olika håll lätt åsidosättes i det praktiska handlandet.

En så mycket större uppgift bör en dylik skrift fylla som en lättläst information för praktikens folk, framför allt i sin egenskap av problemställare och vägvisare till ytterligare information.

Erik Bolinder.

Yrkeshygien för enhetsskolan

EGRON VALLEN. Natur och Kultur. 68 sid. Pris kr. 2: 80.

På Natur och Kultur har utkommit boken "Yrkeshygien för enhetsskolan", författad av fil. dr lektor Egron Vallén.

Den skall enligt förordet utgöra ett led i undervisningen i biologi med hälsolära under ett läsår och av den anledningen har "lärostoffet måst starkt begränsas".

Boken är indelad i de tre huvudavsnitten allmän- och yrkeshygien, olycksfall i arbetet med säkerhetsfrågor, och yrkessjukdomar. Den är avsedd för den kategori enhetsskoleelever som valt den praktiska linjen och alltså skall introduceras i det industriella livets problematik.

Det förefaller då en icke pedagogiskt bildad anmälare ganska tveksamt om någon elev med entusiasm startar sin inslagna linje, när han, inte utan viss bävan, öppnar denna bok och stavar sig igenom första läxan som börjar sålunda: "I genomsnitt skadas c:a 15 av 100 anställda varje år. I vårt land drabbas årligen c:a 30.000 människor av mer eller mindre svårartade yrkesskador, d. v. s. olycksfall eller sjukdom i samband med arbete. Omkring 500 skadas till döds och över 2.000 blir mer eller mindre invaliderade".

Ingressen blir inte mer förhoppningsfull av att den skrämde eleven hänvisas till en asterisk som med fin stil nederst på sidan meddelar att dessa siffror inte är representativa för dagens förhållanden.

Eleven glömmer nog emellertid snart sin skrämelse eftersom han redan i första läxan måste ge sig i kast med en detaljerad tabell över arbetarskyddsstyrelsens organisation med alla de uppgifter som åvilar allmänna yrkesinspektionen och specialinspektionen vad gäller sprängämnestillverkning, el-anläggningar o. s. v. Efter en viss andhämtningspaus under läsandet om hygieniska frågor och sättet att undvika olycksfall sätts till sist den stackars eleven på sitt elddop då han skall tröska igenom sista kapitlet som på ett misstänkt välkänt sätt är uppställt i tabellform och avhandlar yrkessjukdomarna. Här möter han huvuddelen av de toxiska gaserna, lösningsmedlen, metallerna och dammföroreningarna, deras förekomst och verkningssätt, symptom, samt vilka åtgärder som skall vidtagas vid första hjälp

och i förebyggande syfte. Man frågar sig om på detta stadium den organiska kemin är så aktuell att benämningar som bensol, fosgen, cyankalium, xylol o. s. v. är några som helst relevanta begrepp. Yrkeshygieniker och säkerhetsfolk känner väl igen tabeller av denna art och de har sitt värde för folk som i sitt dagliga arbete är förtrogna med dessa ting, men kan det bli annat än en utantilläxa för en ungdom som aldrig luktat på xylol eller upplevt obehagen vid en tritvättare. Är det inte fastmer en massiv skrämelse- och olustframkallande faktor.

Över huvud taget får man som totalintryck av denna bok, att den är ett okritiskt hopkok i opedagogiskt koncentrerad form av gods från olika källor, som varit till fyllest i det sammanhang vari det hört hemma, men som sammanställt måste bli till något av en häxbrygd för unga människor som trodde på den industriella banan som en positiv realitet.

Erik Bolinder.

Desinfektionssprit

försäljes till leg. läkare, tandläkare och veterinärer. Levereras i engångsemballage enligt följande alternativ:

- ▶ 2 st plåtkanistrar, innehållande vardera 8 kg sprit, förpackade i en kartong
Pris kr 1:20 per kg sprit, inkl. emballage
- ▶ 12 st kilobuteljer, förpackade i en kartong
Pris kr 1:50 per kg sprit, inkl. emballage

AKTIEBOLAGET VIN- OCH SPRITCENTRALEN . STOCKHOLM 6